

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1282

Vragen van het lid **Omtzigt** (CDA) aan de Minister van Financiën over *de omvang en de intransparantie van het ANFA-programma waarmee Nationale Centrale Banken voor honderden miljarden staatsobligaties opgekocht hebben en over de totale hoeveelheid (semi-)overheidsobligaties die het ECB-systeem nu in haar bezit heeft* (ingezonden 16 december 2015).

Antwoord van Minister **Dijsselbloem** (Financiën) (ontvangen 26 januari 2016).

Vraag 1

Kunt u verklaren waarom de balans van centrale banken voor 2% uit ANFA (Agreement on Net Financial Assets) bestaat (Duitsland) en bij anderen voor 30% (Frankrijk) of zelfs 50% (Ierland)?

Antwoord 1, 4 en 5

ANFA is een overeenkomst tussen de ECB en de nationale centrale banken van het eurosysteem. Doel van deze afspraak is coördinatie tussen nationale centrale banken (NCB's) om te waarborgen dat de totale netto financiële activa van nationale centrale banken niet boven het niveau uitstijgen waarop deze met het monetaire beleid kunnen interfereren. Deze netto financiële activa hebben betrekking op beleggingen van NCB's die niet voor monetaire-beleidsdoeleinden worden aangehouden. De Raad van Bestuur van de ECB stelt een totaalplafond vast waarboven deze totale netto financiële activa van het Eurosysteem niet mogen uitstijgen. Dit plafond wordt vastgesteld in overeenstemming met haar monetairebeleidsbeslissingen en ontwikkelingen in specifieke passivaposten op de balans van het eurosysteem, zoals de vraag naar bankbiljetten. ANFA beschrijft vervolgens hoe de maximumomvang van netto financiële activa van nationale centrale banken wordt bepaald. ANFA is een vertrouwelijk document en ik heb zelf geen beschikking over de inhoud van de overeenkomst. Nationale centrale banken in de EMU hebben binnen deze kaders de beleidsvrijheid om naar eigen inzicht hun beleggingsbeleid vorm te geven, voor zover dit in overeenstemming is met de afspraken die hierover gemaakt zijn en niet in conflict komt met het monetaire beleid dat door de ECB wordt vastgesteld. Het is dus aan de NCB's zelf of zij de ruimte die hun geboden wordt op basis van ANFA benutten. Ik ken de specifieke overwegingen van de in de vraag genoemde NCB's niet.

Vraag 2

Kunt u per nationale centrale bank in het eurostelsel aangeven hoeveel zij onder de ANFA-overeenkomst opgekocht hebben?

Antwoord 2

Alle nationale centrale banken publiceren informatie over de omvang van hun portefeuilles in hun jaarverslagen. De mate van detail waarin NCB's rapporteren over de samenstelling van hun portefeuilles verschilt echter. DNB rapporteert in het jaarverslag van 2014 dat de eigen beleggingsportefeuille een omvang heeft van 29,7 miljard euro¹. Hiervan is 17,8 miljard euro belegd in euro's. DNB geeft in het jaarverslag aan dat de eigen middelen voornamelijk zijn belegd in kortlopend schuld papier van Amerikaanse en Duitse (semi)-overheden. De Europortefeuille is ontstaan vanuit de omzetting van de voormalige portefeuille in D-marken.

Vraag 3

Kunt u aangeven of staatsobligaties, obligaties van internationale instellingen, obligaties van staatsdeelnemingen opgekocht mogen worden onder het ANFA-programma en welke limieten van toepassing zijn?

Antwoord 3

De ANFA-overeenkomst ziet op de maximale omvang van de netto financiële activa, maar legt geen beperkingen op ten aanzien van het type belegging. Zoals vastgelegd in het ECB-besluit voor de uitvoering van het Public Sector Purchase Programme (PSPP)² (dit is het aankoopprogramma voor staatsobligaties en obligaties van nationale en Europese instellingen en is, naast de aankoopprogramma's voor securitisaties en gedekte obligaties, een van de drie aankoopprogramma's die gezamenlijk ook wel QE worden genoemd, zie beantwoording op vraag 12 voor meer toelichting) mag het belang van het eurosysteem van nationale centrale banken en de ECB in een specifieke uitgifte van een obligatie in elk geval niet groter zijn dan 33%, mede om een blokkerende minderheid voor het eurosysteem bij de activering van *collective action clause* te voorkomen. Deze limiet geldt voor het totale belang van het eurosysteem (dus zowel aankopen in het kader van monetair beleid als de eigen beleggingsportefeuilles van NCB's).

Vraag 4

Kunt u inzage geven in de ANFA-overeenkomst (zo nodig vertrouwelijk)?³

Antwoord 4

Zie antwoord op vraag 1.

Vraag 5

Los van de inhoud, wie zijn de ondertekenaars van de ANFA? Wat is het doel achter deze afspraak? Hebt u zelf kennis van de inhoud van ANFA?

Antwoord 5

Zie antwoord op vraag 1.

Vraag 6

Klopt het dat de Ierse centrale bank de ANFA-overeenkomst geschonden heeft in 2013 en dat Ierland daarvoor feitelijk niet gestraft is?⁴

Antwoord 6

Ik heb zelf geen informatie over in hoeverre nationale centrale banken de ANFA-overeenkomst naleven. De limieten die uit ANFA voortvloeien zijn mij ook niet bekend, dus ik kan niet beoordelen of nationale centrale banken deze limieten overschrijden.

¹ DNB Jaarverslag 2014, Tabel 5.4 «Samenstelling van de externe reserves en de eurobeleggingen»

² Zie: http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/celex_32015d0033_nl_txt.pdf

³ <http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/eurokrise/politiker-fordern-offenlegung-des-anfa-geheimabkommens-der-ezb-13955388.html>

⁴ <http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/monetaere-staatsfinanzierung-der-pinocchio-moment-des-notenbankers-13959366.html>

Vraag 7

Heeft u er kennis van genomen dat zelfs president Draghi van de Europese Centrale Bank niet begrijpt waarom sommige centrale banken obligaties kopen?⁵

Antwoord 7

Ik heb kennis genomen van de betreffende persconferentie.

Vraag 8

Weet u welke centrale banken zich aan de ANFA-overeenkomst houden en welke landen in het verleden de ANFA-overeenkomst geschonden hebben? Kunt u een lijst geven van centrale banken die zich niet aan de ANFA-overeenkomst gehouden hebben?

Antwoord 8

Om de in het antwoord op vraag 6 genoemde redenen kan ik een dergelijke lijst niet geven. Het is aan de Raad van Bestuur van de ECB om hierop toe te zien, zodat zij volledige controle over de omvang van de Eurosysteembalans houdt en gewaarborgd blijft dat de operaties van NCB's de uitvoering van het gemeenschappelijke monetaire beleid niet verstoren.

Vraag 9

Kunt u aangeven hoe de Nederlandsche Bank (een 100% staatsdeelneming) met ANFA is omgegaan (inclusief bedragen en waarin belegd is) sinds de start van de Eurozone?

Antwoord 9

Zie antwoord op vraag 2.

Vraag 10

Wie garandeert en controleert of er bij ANFA geen sprake is van monetaire financiering van staatsschuld?

Antwoord 10

Zie antwoord op vraag 13.

Vraag 11

Welke mate van openheid over het totale ANFA-programma acht u wenselijk? Hoe gaat u dat bereiken?

Antwoord 11

In het kader van de transparantie zou het goed zijn om deze overeenkomst openbaar te maken. Ik zal hierover met DNB in gesprek treden. Dit is uiteindelijk echter aan de ECB en de nationale centrale banken.

Vraag 12

Kunt u aangeven hoeveel van de staatsobligaties (per land) die in de Eurozone zijn uitgegeven

- a. in het bezit zijn van de ECB onder de opkoopprogramma's;
- b. in het bezit zijn van de nationale Centrale Banken;
- c. via het EFSF, ESM, EFSM of GLF zijn uitgegeven of andere wijze gegarandeerd zijn door andere staten?

Antwoord 12

De ECB publiceert wekelijks op haar website⁶ een geconsolideerde balans van het eurosysteem van centrale banken. Deze geconsolideerde balans bevat informatie over de totale omvang van eurobeleggingen op de balans van het eurosysteem (dus zowel in het kader van monetair beleid als eigen beleggingsportefeuille van NCB's), maar geen uitsplitsing naar staatsobligaties per land en andere beleggingen.

Meer uitgesplitste informatie is beschikbaar voor de aankopen van staatsobligaties door het eurosysteem binnen het PSPP. Zoals bekend kopen de ECB en

⁵ <https://www.ecb.europa.eu/press/pressconf/2015/html/is151203.en.html>

⁶ <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/wfs/2015/html/index.en.html>

de NCB's maandelijks voor 60 miljard euro op aan schuld papier, waarvan het grootste deel staatsobligaties en obligaties uitgegeven door publieke instellingen (zie Kamerbrief BFB 2015–246M). De ECB publiceert maandelijks op haar website⁷ per land informatie over aankopen in het kader van het PSPP voor het eurosysteem als geheel. Zie hieronder de stand per 31 december 2015:

Breakdown of debt securities under the PSPP

as at 31 December 2015	Monthly net purchases*	Cumulative monthly net purchases*	Weighted average remaining maturity in years
Austria	1,155	12,641	8.52
Belgium	1,446	15,896	9.51
Cyprus	0	285	5.82
Germany	10,443	115,625	7.00
Estonia	0	48	2.54
Spain	5,137	56,817	9.70
Finland	734	8,086	7.59
France	8,267	91,767	7.73
Ireland	684	7,583	9.40
Italy	7,181	79,209	9.27
Lithuania	104	1,107	6.01
Luxembourg	42	1,115	6.07
Latvia	23	684	5.85
Malta	7	282	9.62
The Netherlands	2,191	25,612	6.51
Portugal	1,018	11,220	10.36
Slovenia	197	2,228	7.97
Slovakia	277	4,622	8.58
Supranationals	5,403	60,104	6.97
Total	44,309	494,930	8.02

Deze tabel geeft bijvoorbeeld aan dat in het kader van het PSPP in de maand december voor 2,19 miljard euro aan Nederlandse staatsobligaties en obligaties van Nederlandse instellingen is opgekocht door het eurosysteem als geheel. De cumulatieve omvang van de aankopen van Nederlandse staatsobligaties en obligaties van Nederlandse instellingen door het eurosysteem bedroeg per 31 december 2015 25,6 miljard euro. Uit hoofde van het Securities Markets Programme (SMP) heeft het eurosysteem daarnaast nog € 122,95 miljard (stand 15 januari 2016) aan Europese staatsobligaties in bezit. Omdat het SMP beëindigd is, neemt deze portefeuille gestaag in omvang af.

Er worden geen staatsobligaties uitgegeven door het EFSF, ESM, EFSM en GLF. Wel hebben o.a. het EFSF en het ESM obligaties uitgegeven ter financiering van de leningen die in het kader van steunprogramma's zijn verschaft. Deze obligaties worden opgekocht in het kader van het PSPP (in de bovenstaande tabel opgenomen onder Supranationals). Nationale centrale banken kunnen dergelijke obligaties ook aankopen voor hun eigen beleggingsportefeuilles.

Vraag 13

Is er sprake van monetaire financiering van staatsschuld in de Eurozone?

Antwoord 13

Antwoord op vraag 10 en 13: In lijn met het verbod op monetaire financiering worden overheidsobligaties alleen op de secundaire markt gekocht. De ECB monitort dat NCB's het verbod op monetaire financiering respecteren en rapporteert hierover in haar jaarverslag.

Vraag 14, 15 en 16

Wie maakt een (systeem)risicoanalyse van deze enorme hoeveelheden staatsleningen die door andere landen van de eurozone gedekt worden? Welke risico's zijn er verbonden aan deze massale opkoopprogramma's en worden zij in uw ogen goed gemanaged?

⁷ <http://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/omt/html/index.en.html>

Wanneer stapt de eurozone af van het massaal opkopen van alle (semi)publieke obligaties die er maar te vinden zijn?

Antwoord 14, 15 en 16

De ECB is onafhankelijk in het uitvoeren van het monetaire beleid. De ECB weegt de hiermee gepaard gaande risico's mee in de uitvoering van het monetaire beleid gericht op een duurzame aanpassing in de inflatieontwikkeling conform het mandaat van prijsstabiliteit. In algemene zin brengt de aankoop van obligaties altijd een bepaalde mate van kredietrisico met zich mee. De inrichting van het *Public Sector Purchase Programme* voorziet in een beperkte mate van risicodeling met betrekking tot kredietrisico binnen het eurosysteem. Daarnaast loopt DNB renterisico uit hoofde van de uitvoering van de opkoopprogramma's.